

דף ראשנה

בין הדף היומי ופרשת השבוע
ושבתה הארץ

בתורה בלי טירדה. לכן אין לאדם לאבד אותם במאכל ומשתה ושינה וטיול, אלא כל אחד יעמוד במקומו המיוחד לו ויעסוק במה שחננו האל, ... ויאכל ... וישתה כראוי לו וישן מעט... כל זה עונג לגופו, ואח"כ שאר היום יענג נפשו העגומה, אשר היא יושבת כשבוייה בגלות ואין מי שיחוש לה ולתועלתה... וכל אלו הימים יש בהם תוספת קדושה... ואין השכל נותן שניתנה הקדושה בימים אלו כדי לאכול ולשתות ולנהוג בהם מנהג חול, והמתנהג בהם במנהג הזה – בשיגוען ינהג, ועתיד ליתן את הדין ומחלל קדושת הימים ומעלתם".

דומה כי לפחות לפי חלק מהפרשנים מצוות שמיטה בה עוסקת פרשתנו נובעת מטעם דומה, והוא לתת מזור לנפשותינו ע"י התבוננות רוחנית ובין היתר בלימוד תורה.

וכך כותב הרב צבי קלישר בטעמו השני למצוות השמיטה: "כי לא לעולם יהיו טרודים בעבודת אדמה לצורך החומר, רק שנה אחת יהיה חופשי לנפשו. וכאשר יפרוק עול עבודה יעסוק בתורה וחוכמה....".

וכך כתב רבי יצחק עראמה "חשב שהיה ממנו יתברך הערה לנפשותינו, לפקוח עיניים עיוורות השקועות בענייני העולם... ולכן מאיר עיניהם ה', במה שציווה למנות וכן למנות ששת ימים ולשבות אחד, שש שנים ובשנה השביעית שבתון... באותה שביטה נתעורר לצאת מאפלת מחשבותינו ומעבודת גופנו ובשנת השמיטה לא נתכוין לעבודת האדמה, רק לתת צורך אוכל נפש בלבד.."

למדנו במשנתנו, אפוא, כי קיימת זיקה בין אופן התנהגותה של הבהמה ומקום המרעה שלה לבין יכולת השימוש של בעליה באותה בהמה ביו"ט. גם במצוות שמיטה בפרשתנו קיימת זיקה מסוימת.

את הפסוק "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתך לאכול" (ויקרא כה, ו-ז) מסביר רש"י: "אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן, שמזונותיה עליך, מה תלמוד לומר ולבהמתך, מקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית".

נסיים בדברי הרב קוק על פס' זה בהקדמתו לשבת הארץ: "שנת שבתון מוכרחת היא לאומה ולארץ! שנת שקט ושלוה, (באין) [בליל] נוגש ורודה וכו'. שנת שוויון ומרגוע, התפשטות הנשמה בהרחבתה אל היושר האלוקי המכלכל חיים בחדס. אין רכוש פרטי מסוים ולא זכות [בעלות] קפדנית, ושלוה אל-לוקי שורר על כל אשר נשמה באפו. לך ולעבדך ולבהמתך....! אין חילול קודש של קפדנות רכוש פרטי, בכל תוצאות יבולה של שנה זו וחמדת העושר וכו' משתכחת". לפי הרב קוק הפסוק בא למד על חובתנו להשתוות לרכושנו ולא להיות בבחינת בעלים עליו כך כשלהמה אין לאכול בשדה גם עליו לבער את מה שבבית.

ויה"ר שכשם שבעוון שמיטה גלו ישראל כך בשכר קיום מצוות שמיטה כהלכתה בשנת תשע"ה הבעל"ט נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו. אכ"ר.

בש"ק בהר הבעל"ט אנו מתחילים בעז"ה את מסכת ר"ה במסגרת לימוד הדף היומי. המסכת מתחילה במשנה הידועה: "ארבעה ראשי שנים הם.... באחד בתשרי ר"ה לשנים ולשמיטין וליובלות...". הגמרא בהמשך המסכת מנסה לברר מה המקור לכל אחד מראשי השנים. לגבי א' בתשרי ר"ה לשמיטה, מבררת הגמרא (מסכת ר"ה דף ח' ע"ב) כלהלן: "ולשמיטין – מנלן [מניין?] - דכתיב [שכן כתוב] 'ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ' (ויקרא כה, ד – בפרשתנו, פרשת 'בהר')". וגמר [ולמד] שנה שנה מתשרי [המילה 'שנה' נלמדת שהיא ר"ה בגזירה שווה ממקום אחר שם כתובה המילה 'שנה' וברור שהכוונה שם לר"ה של תשרי] דכתיב [שכן כתוב] "מראשית השנה" (דברים יא, יב).

רש"י על שאלת הגמרא 'מנלן?' מסביר, ששאלת הגמרא היא מניין ששנת שמיטה מקודשת מר"ה ואסור בעבודת הקרקע. לפי הסברו של רש"י יוצא, שעל פי התורה, שנת השמיטה מקודשת ואסורה בעבודת הקרקע מייד בתחילתה.

כאמור ביום שישי עש"ק 'בהר' אנו זוכים בעז"ה מסכת 'ביצה' בסדר לימוד הדף היומי. מסכת זו, כפי שכתבנו בעבר, יש מהראשונים שקראו לה מסכת יום טוב בשל ענייני יו"ט המרובים המופיעים בה. בשל העובדה, כי ביו"ט הותרה מלאכה לצורך 'אוכל נפש' חששו חכמים שיבואו לזלזל בכבוד יו"ט לעומת השבת. לכן חכמים תיקנו הלכות שונות לגבי יו"ט האמורות לחזק את תוקף קדושתו על אף ההיתר לעשות מלאכה לצורך 'אוכל נפש'. גם סיומה של המסכת עוסק בעניינים אלו של 'אוכל נפש'.

המשנה המסיימת את המסכת דנה בבהמתיו של אדם היוצאות לרעות במקום רחוק. המשנה אומרת שאם הבהמה יוצאת רחוק ממקום מושבו של בעליה ולא שבה בסוף כל יום לבעליה היא נחשבת כמוקצה לבעליה ולא ניתן לאוכלה ביו"ט.

שואלים המפרשים, אם מלאכת אוכל נפש הותרה ביו"ט מה לי בכך שהבהמה מוקצה. לצורך 'אוכל נפש' נתיר גם את איסור מוקצה. תשובות רבות נאמרו בעניין, ביניהן תשובתו של החתם סופר. לפי החתם סופר, כל היתר המלאכה לצורך אוכל נפש נאמר רק לגבי מלאכה הנעשית באוכל עצמו. לעומת זאת אם על האדם לעשות מלאכה על מנת לקרב את האוכל אליו כאותן בהמות הרועות מחוץ לתחום יש כאן תוספת של מלאכה ע"י האדם עצמו בנוסף למלאכה הנעשית באוכל וזה כבר אסור. נראה שבנוסף לנימוקים והחילוקים ההלכתיים רצו חכמים להעביר כאן מסר ורעיון פנימי. היה קיים חשש אצל חז"ל שבשל ההיתר לעשות מלאכת 'אוכל נפש' תהיה התעסקות יתירה עם המאכל והמשתה על מנת להרבות שמחה ביו"ט יהיה פספוס למטרה העיקרית של היו"ט שהרי "אמרו חכמים לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהם בדברי תורה" (ירושלמי שבת טו, ג). וכך מביא הרב אליעזר מלמד את דברי רבי משה בן מכיר (ממקובלי צפת) בהתייחס לניצול הזמן במועד: "לא ניתנו ימים טובים לישראל אלא כדי שיהיו פנויים מעסקים... ויעסקו